

vrijdenkers e.d. in één kerkverband te blijven. (Alsof dat niet de hoogst denkbare aanranding en amsaad is, welke de Kroon van Christus kan worden aangedaan!).

Tengevolge van deze verkeerde voorlichting leefden de Herv. Geref. altijd onder zware gewetensdruk. Aandachtig wordt dat volk geobserveerd, en zodra de „waarnemingen“ uitwezen: Het wordt dat volk te machtig..... zie dan was daar..... de conscientiestopper..... Zo zijn de acties Modus Vivendi, Kerkherstel, Kerkopbouw, enz. allemaal conscientiestoppers geweest, zonder verdere voortzet. Veel praten over de breuk der Kerk, waaraan men nooit iets wenste te doen. Sinds 1 Mei 1951 is de druk op de gewetens toegenomen. Nu is voor de Hervormden aangebroken het tijdperk van „rijping voor de oordelen Gods“. Immers de combinatie „Kerk en Wereld“ is in rechten de Kerk binnengedragen. Wedergekeerde dagen van Noach. Koppeling van Israël te Baal Peor. Weet men dan niet, dat de gehele historie door, de oordelen Gods, juist de combinatie „Kerk en Wereld“ golden? Hoe was de houding van Luther bij zijn „uiterst moeilijk gewetensconflict“? Hier sta ik..... Ik kan niet anders..... God helpe mij. Hoe is de houding der Herv. Geref. thans bij hun „uiterst moeilijk gewetensconflict“? De gebruikelijke conscientiestopper! Een proces voeren over datgene wat alle Herv. Geref. bezig houdt. Een dagvaarding zodanig inkleden, dat verlies vooruit vaststaat. (Want de minderheid kan de meerderheid haar wil niet opdringen). Het proces verliezen, en dan geen verdere voortzet aan de zaak geven. En dan brochures schrijven: „Waar het tegen 't proces tegen de Herv. Kerk om gaat“, en een heileboel protest..... En..... achter de schermen zo hard mogelijk laboreren aan..... de volgende conscientiestopper. Ik heb zeker niet bedoeld, in mijn vorig stuk, uit deze conscientiestoppende brochure, mogelijkheden te distilleren. Toch wijst ook deze brochure de sleutelpositie aan voor iedere Hervormde gemeente, die zich niet zou wensen te onderwerpen aan de K.O. De kerkvoogdij, die de Herv. Gemeente rechtens vertegenwoordigt, heeft juridisch gelegenheid haar positie te laten bepalen. De Kerkvoogdij wint deze procedure ZEKER, en valt daardoor terug op „oud verband“. Wanneer gelijktijdig met de kerkvoogdij, de kerkeraad het offensief opent, krijgt ook de kerkeraad de gelegenheid, om terug te vallen op „oud verband“. Mocht er in den lande een Herv. Gemeente zijn, die dit wenst uit te maken, die wende zich tot ondergetekende. Een staf van Herv. rechtskundigen en professoren in het kerkrecht staat dan deze gemeente ter zijde. Dan zal er een meer steekhoudende dagvaarding worden uitgebracht..... Zou dit het donkere van onze tijd niet zijn, naar de klacht des profeten: „Er is niemand die voor de Waarheid zich in het gericht begeeft.....“?

Mocht er geen enkele gemeente zijn, die zich aan de verwoestende werking der K.O. wenst te onttrekken, dan blijft voor iedere Herv. Geref. het parool HEENGAAAN van kracht. Naar het gebod van Schrift en Belijdenis. Blijven als er verzet geboden wordt, heengaan als alles zich aan de K.O. wil onderwerpen. Wanneer men na 1 jaar nog geen verzet bespeurt, moet worden geconcludeerd, dat allen zich onderwerpen. Laten we hopen, dat vele gemeenten zich thans opgeven om het RECHT in de Herv. Kerk te verdedigen, naar Ledeboers woord: „De Herv. Kerk is van ONS en God zal ons haar op Zijn tijd weergeven“. Die tijd is NU. Als gij, Herv. Geref., de strijd maar aandurft..... Met dank voor plaatsing.

Hoogachtend,
C. COSTERUS, 118, Elkerzee.

Tot zover de Heer Costerus. Zijn artikel geeft ons aanleiding tot enkele opmerkingen. Maar die bewaren we liever tot volgende week.

We ontvingen een brief inzake „Holwerd“: mis-schien opent die een weg tot inzage van de stukken. Op dat punt kunnen we niets anders doen dan nog even afwachten.

K. S.

„De negende man“

De nieuwe lector aan onze Theologische Hogeschool, drs. J. P. Lettinga, heeft verleden week — te laat voor vermelding in het nummer van toen — zijn openingsles gegeven.

De wijze, waarop lectoren hun arbeid beginnen is pluriform, wijl niet aan vaste ordinanties gebonden. Gewoonlijk beslissen de heren dus zelf. En ditmaal bleek de nieuwbencemde voor een openingsles te voelen, binnen het kader der Hogeschool. Er waren enkele genodigden en voorts hoogleraren en lectoren. Er was juist vergadering van curatoren en „Stichting“ geweest: de aanwezigen, die tijd hadden, hebben de kans meteen aangegrepen om hun kennis van het hebreuws op te frissen, dan wel te verkrijgen.

Want ook dit laatste was mogelijk. Een goed lector moet ook goed docent wezen: de heer Lettinga heeft zich als zodanig doen kennen. Hij gaf een expose van de geschiedenis der hebreuws taal en van haar plaats in de „semietische talen“. Het overzicht liep dus over onderscheiden eeuwen. Niettemin is de spreker erin geslaagd, de essentiële overgangen en wendingen zo duidelijk te markeren, dat ook de onkundigen er iets van mee konden nemen. Een zeer interessant detail was, dat de hebreuws taal gegroeid is uit die der voormalige „Kanaanieten“, waarbij spr. herinnerde aan een auteur, die zeide: in de taal der gevloekten (Kanaän) gaf God zijn openbaring.

De president-curator, ds. D. v. Dijk, heeft op zijn vertrouwde geestige manier de heer Lettinga niet alleen hartelijk verwelkomd, maar ook voor zijn heldere en leerzame openingsrede hartelijk bedankt.

Het was een mooi uur; het geeft ons goede moed, dat in het verkeer met de hoogleraren en de andere lectoren onze „negende man“ een goede en nuttige plaats zal innemen, en dat zijn veelomvattende kennis op een maar door weinigen betreden gebied niet alleen aan onze studenten, maar ook aan de docenten ten goede zal komen.

De kerken mogen zich ook in deze noodzakelijke uitbreiding van haar Hogeschool dankbaar verheugen. De studie van het Oude Testament vraagt grote inspanning; we vertrouwen, dat ze door deze benoeming zal worden vergemakkelijkt en geïntensiveerd.

K. S.

LITERATUUR EN KUNST

De duivel onder ons

Uit het Dagboek van Lucifer, door C. Toorn-vliet, Uitgave van La Rivière & Voorhoeve, Zwolle.

Dr H. Bavinck schreef in zijn „De overwinning der ziel“, deze onder ons bekend geworden woorden: „Na de oppermachtige heerschappij van het materialisme in de vorige eeuw heeft allerwege het bevrijdingswoord weerklonken, dat Dr Van Ginneken in zijn Handboek der Nederlandsche Taal als banier voorop draagt: „Psyché nikai, de ziel overwint“.

Maar terecht heeft eens iemand naar aanleiding van deze woorden gezegd: het was niet meer dan een Pyrrhus-overwinning. Hoe verder we deze „eeuw van de overwinnende ziel“ inkomen, hoe meer de juistheid van deze laatste opmerking ons blijkt.

Want, zo min als de „eeuw van het materialisme“ recht gedaan heeft aan het „stoffelijke“, zomin doet deze eeuw recht aan de ziel, om nu, gemakshalve, de onjuiste tegenstelling tussen ziel en stof, maar even vast te houden.

Dat blijkt vooral ook wel uit de geschiedenis der literatuur van de laatste halve eeuw. In de literatuur

rezoneert feller en directer de geest des tijds, dan in enig ander ding en wanneer we zien wat er in de laatste decennia zoal van de pers komt, zal niemand ontkennen, dat de „ziel“ en de „geest“ en de wereld der geesten behoorlijk hun aandeel krijgen, zowel in het proza als in de poëzie. Men wil wel weer geloven in een onzichtbare wereld en aan de „ziel“ haar plaats weer schenken. Ook de duivel aanvaardt men weer en boeken, waarin op charmante en sensationele wijze over deze dingen gehandeld wordt, vinden een ruim afzetgebied.

Amerika heeft dat begrepen en een stroom van dit genre boeken vindt haar weg onder de massa, en bereikt, vertaald, ook West-Europa. „Brieven uit de hel“, niet waar? wie wil die nu niet lezen? En zo komt de „Bijbel“ opnieuw tot de mens dezer eeuw. En de bioscoop wil er niet voor onder doen. Het bijbels motief doet opgeld. Na de roman van „Simson en Delila“ komt nu die van „David en Bathseba“.

Inderdaad: een „Pyrrhus-overwinning“ van de ziel. Het thema is een mode-artikel geworden en dus staat het, maar deze „overwinning“ van de ziel kon wel eens haar totale ondergang betekenen.

Of er nu onzerzijds principiële bezwaren in te brengen zijn tegen de roman met bijbels motief? Ik geloof het niet. Zo min als we Rembrandt op de index geplaatst hebben, zullen we het de romanschrijver kunnen doen, die zich aan het bijbels thema waagt.

„Waagt“ zeggen we en daarmee is gezegd, dat we reserves maken. Het blijft uiterst delicaat en moeilijk, en wie ook maar zich even verleiden laat om het bijbels motief in dienst van zijn pen te stellen, in plaats van zijn pen dienstbaar te maken aan de Schrift, is daarin reeds, wegens profanatie te veroordelen.

We hebben dus voorzichtig te zijn, uiterst voorzichtig, en mogen onszelf wel angstvallig afvragen: waar de grens ligt tussen wat we mogen en dus ook moeten, in deze, en waar de modezucht begint.

Voor deze vraag hebben we ons ook gesteld gezien bij het doorlezen van het hierboven genoemd boek.

De kapt van dit boek dringt ons al tot deze vraagstelling. Knaalrood en hegel en diepzwart, met de staart van de duivel er overheen slingerend.

Het sensatie-spoorwegromannetje verbelert 't niet.

En wat de uitgevers ons komen vertellen over dit boek, maakt het er al niet veel beter op. Lustig maar eens: „Het dagboek van Lucifer geeft ons geen een-tonig relaas, integendeel, in een boeiende stijl laat de schrijver ons de duivel in actie zien. Telkens grijpt hij een nieuw beeld; hij voert ons mee naar het paleis van Satan, legt Lucifer bij een ontmoeting met de aartsengel Michaël een tekening van West-Europa in de mond, beschrijft zijn tactiek om het huwelijk te breken vóór het gesloten is, voert ons van het „Engelandspeel“ naar een verwant „Himmelspeel“ en laat Lucifer zijn dromen dromen, door een kinderkliniek trekken, zijn strijd om de jeugd voeren en op het Damrak in Amsterdam het défilé der mensen beschouwen, en zoveel meer.....“.

De mensen kopen hier dus „waar“ voor hun geld!

We vermoeden zo, dat Dr de Bondt het bij het lezen van dit boek best naar zijn zin gehad zal hebben. Immers hij weet in De Bazuin van enkele weken geleden in een artikel over „Toen en Nu“ te vertellen, dat de jeugd andere idealen heeft, andere maatstaven aanlegt, waarnaar zij de dingen beoordeelt en die jeugd ziet, met name in de grote steden, telkens weer uit naar jonge predikanten, die de taal der jeugd verstaan en spreken. Want, zo vraagt hij, wat hebben de jonge-

ZENDINGSWERK OP BORNEO

We ontvingen van de kerk van Drachten volgend verslag, waaraan we gaarne op haar verzoek plaats verlenen.

Ongeveer een half jaar lang heeft Uw Raad officieel niets vernomen van de arbeid op West Borneo. Dat ligt wel niet daaraan, dat er met betrekking tot dit zendings-terrein niets gebeurde of dat er door Ds Agema niets werd verricht. Integendeel, er is veel gebeurd, maar de dingen ontwikkelden zich op zulk een wijze en in zulk een tempo, dat definitieve mededelingen eerst nu gedaan kunnen worden. We willen beginnen, niet om redenen van belangrijkheid, doch om een goede volgorde te verkrijgen, met het verhaal over wat er aan het thuisfront gebeurd is. In December 1950 vertrok Ds Agema naar West Borneo. Hij nam zijn intrek bij de familie Dr. Hofsteenge te Ngabang. Zoals U zich nog zult kunnen herinneren, ligt deze plaats buiten het afgebakende zendings-terrein. Een woning was op dat terrein evenwel niet beschikbaar en met de bouw daarvan wilden de kerkeraad noch Ds Agema grote haast maken. Het nog geheel mangdelijk terrein moest eerst goed verkend worden opdat zo een goede plaats van definitieve vestiging zou kunnen worden uitgezocht. Daarbij moest Ds Agema eerst over gegevens beschikken, door hemzelf bijeengebracht. IJverig heeft hij zich aan zijn taak gekweten. Een drietal tournees, sommigen van een duur van bijna twee maanden, heeft hij gemaakt. Alle gerief heeft hij zich daarbij ontzegd, maar het resultaat ervan, dat hij in brede rapporten voor de kerkeraad heeft neergelegd, deden ons steeds meer bijzonderheden kennen omtrent terrein en bevolking. Deze verkenningarbeid duurde nog voort toen na een half jaar Mevr. Agema met haar kinderen in Ngabang arriveerde. Als woning werd toen beschikbaar gesteld een gedeelte van de woning van de verpleegsters Bos en Huan, die Dr Hofsteenge assisteren, en ook leden onzer kerken zijn. De kerkeraad wil ook hier zijn dankbaarheid

uitspreken voor de hulp geboden door deze broeders en zusters aan het zendings-gesin.

Reeds heel spoedig na de komst van Mevr. Agema gebeurde er echter iets, dat de kerkeraad van Drachten plaatsje voor een moeilijke keuze. We hadden ons reeds gewend aan de gedachte, dat we voorlopig enige jaren niet meer zouden staan voor voorbereidend werk. Ds Agema zou immers enige tijd nodig hebben voor de bepaling van een plaats voor woningbouw. Daarna zouden we hoogstens te maken krijgen met de wijze van de woningbouw en het vinden van geldmiddelen daarvoor, en dan, dan zou er een tijd van geduldig wachten volgen. Ds Agema zou een Daya-taal moeten leren, naast het Maleisch dat hij reeds goed beheerst en rustig beginnen aan de uitzaaï van het Evangeliezaad. Evenwel, plotseling verandert de gehele situatie door een brief uit Indonesië. Van de Synode-Raad van de Protestantse Kerk komt de mededeling, dat hij onvoorwaardelijk wil overdragen aan de kerk van Drachten het terrein Benkajang-Sinkawang. Naar dit terrein was oorspronkelijk ook de begeerte uitgegaan. Het ligt noordelijk van het terrein waarnaar Ds Agema tenslotte vertrokken was. Een klein gedeelte ervan vormde zelfs het noordelijk deel van dat terrein.

Waarom begeerden we indertijd dat terrein Sinkawang-Benkajang? Dit terrein was o.m. verkend door br. C. C. de Vries, die daarover reeds in 1948 breedvoerig aan de Friese Kerken rapporteerde. Daar bevonden en bevinden zich kleine groepjes verweerde, zeer onkundige „Christenen“ met het Evangelie in aanraking gekomen, zeer vluchtig, door de arbeid van een Amerikaanse vliegende zending. Bij enkele groepjes was de insinking zeer groot, bij anderen was er nog enig leven en..... de vraag naar een verkondiger van Gods Woord om hen de Schriften nader uit te leggen. Na het vertrek van de Amerikaanse zending, jaren nadien zelfs, ontfermde de Prot. Kerk van Indonesië zich over deze mensen, maar deed er praktisch niets anders dan wat geld sturen voor de

mannen die zich als voorgangers opwierpen. Op ons verzoek zeide de Prot. Kerk ons aanvankelijk toe, dit terrein, waar we dus reeds enig aanknopingspunt zouden vinden, over te dragen. Evenwel, enige tijd vóór de uitzending van Ds Agema kregen we bericht, dat de overdracht niet zou kunnen doorgaan, wanneer de kerk van Drachten niet bereid zou zijn oecumenisch samen te werken met alle andere zendingsinstaties. Bovendien zouden de kerken die mochten ontstaan op het over te dragen terrein, ingevoegd moeten worden in het verband van de (moderne) Prot. kerk van Indonesië. Vanzelfsprekend kon de Kerkeraad hierop om der wille van de waarheid van het Woord onzes Gods niet ingaan; een ander terrein werd gekozen, in dezelfde buurt gelegen, vanaf welk terrein ook contacten bestonden met het terrein Sinkawang-Benkajang. In Juli j.l. kwam echter het bovengenoemde bericht, waarbij de Synode-Raad zich bereid verklaarde het terrein onvoorwaardelijk over te dragen. Geen voorwaarde over de wijze van be-arbeiding werd dus meer gesteld. Zelfs gaan de — overigens geringe — bezittingen, bij gesloten beurzen over. De kerkeraad heeft zich lang op dit voorstel bezonnen. Ds Agema had op het terrein, oostelijk van Ngabang contacten gelegd. Wel niet vele, maar in de meeste kampongs van belang was hij toch eenmaal geweest; in sommige zelfs twee- of driemaal. Toch wogen ons de aanvankelijke begeerte en het heil van die verweerde groepjes „Christenen“ zo zwaar, dat we Ds Agema de vrijheid gaven ook dit terrein grondig te verkennen. Hij is terstond na aankomst van zijn vrouw op reis gegaan en heeft twee maanden lang geworven tussen Benkajang en Sinkawang. Zijn ervaringen sloten zich aan bij die van br. C. C. de Vries. Zijn uiteindelijke advies was dan ook: stel de verwachtingen niet te hoog maar aanvaard toch dit terrein. Bij de Synode-Raad van de Prot. kerk heeft de kerkeraad toen nog de voorwaarde gesteld van de overplaatsing van een Batakse guru, en toen was het wachten op het beslissend bericht van de Prot. Synode-Raad. Deze week is nu dat bericht afge-

ren, als
langen v
alot: „De
geren....
Nu, de
Maar
auteur o
Dat hij
nemen, v
dialoog
duivelen
aan de h

„Va
Hij kee
— E
Ik s
toe te

Hier n
geschrev

„Gab
soms v
prickel
Vijand
kering
zo'n h
dag to
seerde.

— V
bericht
de hee
slaat c
op aar
Ik h
zou 't l
ik moe
dienen

— V
vangen
uw Me
knijpt
Gabr
nen zij

Wanne
daan he

„Wa
daag: 'o
om eer
Ze had

Nogee
of een d
Maar
gecharg
De en
ons te li
zame er
een gesj
brengt
die van
een ver
elkaar
smadelij
er in Jt

De m
wereldse
zijn Mef
te, waar
hij doet
Mefisto!

komen e
het geb
Aan Ds
naar Sin
nemen, c
de Batal
de oplos
hulsvesti
kele gro
pongs w
genverbi
vanuit
schijnlijk
voor eer
de buurt
is het
wel 35 l
dinlect.

Dat di
als ge w
dezelfde
zegen de
Wat h
eerste ja
gehad. Z
Maar v
vang. (I
type vi
over ter
hoofdza
als geze
begeeft
de reis.
spoedig
berg) a
Dan wo
voet gau
alleen d